

Članak Visokog predstavnika, Wolfganga Petritscha: "Odgovornost je ključ za povratak i Sarajevo kao glavni grad mora imati vodeću ulogu"

Upravo sam se vratio iz New Yorka gdje sam predsjedavao svom prvom sastanku ministara vanjskih poslova zemalja članica Upravnog odbora Vijeća za provedbu mira. Sastanak je protekao dobro. Ministri vanjskih poslova su dali punu podršku novoj strategiji za Bosnu i Hercegovinu koju sam predstavio. Ovdje naravno mislim na princip odgovornosti ili posjedovanja ("ownership", na engleskom), u vezi s čim su se složili da ljudi u Bosni i Hercegovini, i njihovi lideri, posjeduju, odnosno imaju primarnu odgovornost za budućnost svoje zemlje. Na kraju krajeva, to je njihova a ne naša zemlja.

Medjutim, utvrđivanje strategije je jedna stvar. Ja sam odlučan da uspijem, ali moram isto tako priznati da će provođenje ove strategije biti težak zadatak. Nakon manje od dva mjeseca od mog dolaska u Sarajevo, ne mogu a da ne kažem da sam iznenadjen i iritiran. Organizacije veterana, univerzitetski profesori, ovdasnji mediji: sa svih strana čujem izjave koje pripadaju nekom drugom vremenu i mjestu, a ne glasu grada koji je nekad bio poznat po otvorenosti i koji se nada da će povratiti svoje mjesto među prijestonicama moderne Evrope, koje mu s pravom pripada.

Kazu da međunarodna zajednica primjenjuje dvostruke standarde tako što nastoji uspostaviti vladavinu zakona i osigurati građanska prava samo u Sarajevu, a ne postavlja slične

zahtjeve u ostalim dijelovima zemlje. Nismo li, međjutim, nedavno krivicu za paralizu lokalne vlasti u Drvaru i Kantonu 10 uputili direktno na adresu HDZ-a? Nismo li ukorili ministra za izbjeglice i raseljena lica Republike Srpske zbog pokusaja opstruiranja procesa delozacija?

Iznose se ružne tvrdnje kako, na primjer, "Srbi" i ostali koji su napustili Sarajevo u toku i nakon rata u stvari ne žele da se vrate: da oni navodno pokušavaju povratiti svoju imovinu jedino s namjerom da je prodaju i zarade novac. Neki dan sam čak procitao jedan urednički komentar u kojemu se okrivljuje jedan sud zato što je osudio lice koje je izvršilo krađu pokucstva. Radi se o raseljenom licu, Bosnjaku, koji je opljackao kucu u kojoj je privremeno stanovao jer su se zakoniti vlasnici, u ovom slučaju par srpske i hrvatske nacionalnosti, vratili.

Pitam se na što cilja autor ovog komentara, i svi drugi koji razmišljaju kao on. Da li bi oni željeli da se uvede neki zakon u stilu aparthejda koji bi izuzimao od gonjenja pripadnike nekih nacionalnosti, a drugima osporavao univerzalna prava koja bi trebalo da uživa svako ljudsko biće?

Ja ne sporim činjenicu, koje sam, nažalost, i te kako svjestan, da su u toku rata počinjeni užasni zločini. Ja ću dati sve od sebe da pomognem žrtvama tih zločina da se pravda zadovolji. Također ne sporim da je u nekim dijelovima Bosne i Hercegovine počela da zazivlja vladavina zakona, dok se u drugim skoro potpuno ignorise. Ali zato sporim da postoje ikakve okolnosti pod kojima se zakon i osnovna ljudska prava ikada mogu kompromitirati. Postivanje zakona, i ljudskih prava, je apsolutno i bezuslovno.

Razmišljanje zasnovano na etničkim razlikama, koje sam otkrio u ovom uredničkom komentaru i na drugim mjestima, jednostavno je pogrešno. Ono je isuviše dobro poznati proizvod rata gdje prava pojedinca ničemu ne vrijede. Svaki put kada se sretnem sa političkim liderima ove zemlje, oni mi govore kako će

naravno provesti ovu ili onu odredbu Daytonskog mirovnog sporazuma. Ali onda upiru prstom u nekog od svojih kolega, ili u drugi entitet, i tvrde da se ista odredba tamo ne primjenjuje. Da budem jasan: nedjelovanje drugoga nikada nije isprika za sopstveno nedjelovanje. Ja cu svakog pojedinog politicara smatrati odgovornim za njegovo djelovanje, odnosno nedjelovanje.

Konkretni zakoni koji su predmet napada su imovinski i stambeni zakoni. Nedavno su visoki zvanicnici pozvali na nepostivanje ovih zakona, zahtijevajuci da se ne vrse delozacije izbjeglica i raseljenih lica izuzev ako se mogu vratiti svojim predratnim domovima. Ali dvosmjerni povratak je komplikovan proces i cesto ga je tesko sinhronizirati. Ako se ne moze izvršiti delozacija nekog lica prije nego je njegov prvobitni dom spreman za povratak, ovaj proces ce se jednostavno zaustaviti sam od sebe. Osim toga, pravo na povratak i vracanje u posjed svog doma i imovine je individualno i bezuslovno, i ono ne zavisi od toga da li se postuje pravo nekog drugog ili ne. Ja cu uciniti sve u svojoj moci da osiguram da se prava deloziranih lica takodje postuju i provode. Ponavljam: imovinski zakoni uz ostale zakone koji se odnose na izbjeglice i raseljena lica su izradjeni na nacin kojim se osigurava da se izbjeglice i raseljena lica ne mogu naci na ulici.

Naravno da duboko suosjecam sa svim izbjeglicama i raseljenim licima, koja su u toku rata podnijela ogromne patnje, i kojima se sada mozda kaze da moraju iseliti iz stana ili kuce koja je mozda vec postala njihov dom. Iako nece završiti na ulici, ja sam potpuno svjestan da je ovo ipak bolan postupak, tim vise sto se ne mogu vratiti u svoje prvobitne domove u kojima stanuje neko drugi ili su unisteni.

Njihovo iseljenje medjutim znaci da se neko drugi moze vratiti i preuzeti svoju imovinu. Njihovo iseljenje znaci postivanje zakona i salje odredjeni signal. OHR predvidja da ce se ove godine u svoje domove vratiti nekih 80.000 ljudi. Ovaj broj

nije onoliki kolikom smo se nadali, ali je ipak daleko veci nego prosle godine, i nastaviti cemo raditi na tako uspjesan nacin.

Imovinski i stambeni zakoni se moraju provesti, ne samo iz moralnih razloga (koji su jaki) nego i tehnickih. Njihova provedba je dio uspostavljanja vladavine zakona, i od sustinskog je znacaja za uspjesnu provedbu Aneksa 7 Daytonskog mirovnog sporazuma. Stavise, bez provedbe ovih zakona, Bosna i Hercegovina nikada nece postati clanica Vijeca Evrope. Ja zaista ne vidim nikakav drugi nacin za stvaranje odrzive, prosperitetne i mirne drzave, na koju njeni gradjani mogu biti ponosni i koja ce zauzeti svoje mjesto koje joj s pravom pripada unutar evropske porodice drzava.

Mnogi povraci su spontani, posebno u Republiku Srpsku. Neki duznosnici optuzuju medjunarodnu zajednicu kako ne cini dovoljno na obezbjedjenju sredstava za ovu kategoriju povratka. Medjutim, mi trazimo dodatna sredstva. Ovo je bila i svrha moga nedavnog obilaska zemlje helikopterom, zajedno sa generalom Meigsom i ambasadorima vodećih svjetskih zemalja. Osim toga, spontani povratnici direktno uživaju sigurnost koju pružaju SFOR i ostali. Takodje, da se vratim na pitanje odgovornosti: lideri u ovoj zemlji ne mogu očekivati da medjunarodna zajednica placa zauvijek i za sve. Oni moraju preuzeti odgovornost za stvarne potrebe svojih gradjana, kao sto su krov nad glavom i pristojan posao. Isuviše malo se trosi na obnovu i povratak. Umjesto toga, Federacija je ove godine 40 posto svog budzeta odvojila za vojsku, a u Republici Srpskoj na troskove za vojsku otpada 13 posto budzeta.

I zadnje pitanje, koje je od vitalnog interesa: ukoliko ne uspijemo osigurati prava gradjana u Sarajevu, necemo uspjeti ni na jednom mjestu. Ono je glavni grad Bosne i Hercegovine sa kozmopolitskom, multietnickom tradicijom. Jedan broj duznosnika ulazu velike napore u implementaciji zakona, a mnogi gradjani uvidjaju potrebu za tim. One koji to ne uvidjaju, koji razmisljaju u cisto etnickim okvirima,

pripisuju kolektivnu krivicu pripadnicima drugih nacionalnosti, i pokusavaju iskrivljivati zakon, treba ucutkati. Cinjenica da je ovdje odrzan samit o Paktu o stabilnosti utrla je put da Sarajevo postane istinski evropska prijestolnica u kojoj se postuju evropski standardi i vrijednosti. Nemojmo propustiti ovu priliku. Sarajevo mora preuzeti vodjstvo.